

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תק"מ | פרשת וירא | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א
מרו"ן וראש כולל הוראה רמות ב'

האם מותר בשבת לפרוס כיסוי לגשם על עגלת תינוק

א. עשיית אהל עראי בשבת. ב. מוסיף על אהל עראי. ג. הטפח לא הונח לשם אהל. ד. להוסיף על אהל שעשה בהיתר בשבת. ה. האם כריכה בכלל הטפח. ו. פריסת גגון ומחיצה מתקפלים. ז. פתיחת גגון. ח. דבר העשוי לפתיחה וסגירה. ט. גגון ושמישה של עגלת תינוק. י. כיסוי לגשם. יא. רשת למנוע יתושים.

א. עשיית אהל עראי בשבת

איתא בשבת (קלח) אהל קבע לא יעשה, ואם עשה חייב חטאת. ואיתא עוד שם (קכה ו-קלז): שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט, ואי"צ לומר בשבת. וכן פסקו הטשו"ע (סי' טו), ועיי"ש (סע' ד) ובמ"ב (סי' ק) שמבואר דכל אהל ארעי שאסור לטותו אסור לסותרו. ועיי' ברא"ש (ביצה פ"ד סי' יא) שגם בגג ללא מחיצות יש איסור אם עשוי להאחיל. וכן הוא בר"ן (נז. ד"ה גמ'). וכן נקטו הט"ז (סי' ד) והמ"א (סי' ק), וכן הוא במ"ב (סי' ב, טו, יז, יכ). ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון תני"ד.

ב. מוסיף על אהל עראי

ואיתא בשבת (קכה ו-קלז): דמותר להוסיף על אהל ארעי שכבר קיים. ואיתא בעירונין (קב) אמר רב אסי הני כיפי דארבא בזמן שיש בהן טפח, אי נמי אין בהן טפח ואין בין זה לזה שלשה, למחר מביא מחצלת ופורס עליהן, מאי טעמא מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי. ופרש"י כיפי דארבא - אולמות שעושין בספינה, שנועצין כעין מעגלין, ראשו אחד בדופן זה של ספינה וראשו שני בדופן זה כו'. שיש בהם טפח - שרוחב של מעגל טפח, דבציר מטפח לא הוי אהל, אבל שרוחב טפח - מקרי אהל, נמצא שם אהל עליו מבעוד יום, וכשהוא פורס עליו הבגד למחר אינו אלא מוסיף. אי נמי אין ברחבו טפח ואין בין זה לזה שלשה - דאיכא למימר לבדו, ע"כ. וכן הובא ברי"ף (מט: ברי"ף), ברמב"ם (שבת פכ"ב הכי"ז) וברא"ש (שבת פ"ז סי' ט).

וכן פסקו הטשו"ע (שם סע' ב) דעצים שתוקעין ראשן האי' בדופן הספינה וכופפין ראשן השני בדופן השני של הספינה, ופורסין מחצלת עליהם לצל, אם יש ברחבן טפח, או אפי' אין ברחבן טפח אם אין בין זה לזה ג"ט, חשיבי כאוהל ומותר לפרוס עליהם בשבת מחצלת, דהוי ליה תוספת אהל עראי ושרי.

ועיי' במ"ב (סי' יג) שכת' באופן פשוט דאפי' אם רק א' מהן הוא רחב טפח, וכן אם אין בין זה לזה ג"ט היינו ג"כ אפילו רק במקום אחד ואמרינן לבדו והוי כאלו היה ג' טפחים מכוסה במקום אחד. וביאר החזו"א (שם סי' ק) דה"ל ומשי"ב דכוונת המ"ב דאם במקום אחד אין בין חבל לחבל ג"ט סגי, ורשאי לפרוס ע"י זה כל אורך או רוחב המטה. מאידך דעת הגרש"א זצ"ל (ששי"כ פכ"ד הגה לה) דכיון שההיתר הוא מפני שרק גומר, לכן מותר רק כנגד הטפח ממש לכל האורך או לכל הרוחב ולא יותר, וכן רואים בה"ל (על סע' א ד"ה שהיה) דלא סגי כלל בטפח על טפח, ע"כ.

ועיי"ש בחזו"א (סי' ח סי' י) שכתב שלפי המ"ב אף אם אינו פורס המחצלת על חלל זה, אלא מתחיל לפרוס מהלבד והלאה שרי. ותמה עליו דאין זה מוכרע שהרי שמכו שיעורא לטפח של טומאה וכמ"ש במ"ב (סי' ק) דה"ל בשם ר"ח והתם לא אמרינן לבדו וכמשי"כ הרמ"א יו"ד סי' שע"א סע"ד, ובגמ' עירובין (קב) תרתין קא' דאורי' שיש בו דין לבדו מותר לסותמו דמקרי מוסיף אהל עראי, ואהל טפח מותר להוסיף עליו אבל להוסיף על אורו של לבדו לא שמענו שאין לבדו אהל, ע"כ. ועיי' דלדעת המ"ב למדו מהמאמר רק שטפח דאסור, ולאכא צ"ע על החזו"א שהביא ראיה מיו"ד דהרי התם היינו טעמא כי לא אמרינן לבדו לחומר. ועיי' להלן אות י'. ועיי' עוד בשע"צ (סי' תרכט אות פד) שאם פורס סמוך לטפח הפרוס במרחק של פחות מג"ט נמי שרי.

ג. הטפח לא הונח לשם אהל

ועיי' בקצה"ש (שם סי' ח) שכתב ד"ל דטפח מועיל דוקא כשהיה מונח מער"ש לשם אהל כדי לפרוס עליו סדין בשבת, וכמו החשוקים שעל עריסת התינוק שהדבר ידוע שנעשו מתחלה לשם אהל כדי לפרוס עליהם הסדין, דע"כ דינם כאהל ומותר להוסיף עליהם, אבל אם מונחת קורה רוחב טפח באיזה מקום שלא הונחה שם לשם אהל, ואח"כ עלה בדעתו לפרוס עליה מחצלת בשבת, אפשר דאסור, דהא חזו"א דאח"כ באהל כשהוא מע"ש שצריך להיות ניכר שהונח לשם אהל וכמו במחצלת כרוכה לפי שלא הונח אהל לפי שאינה נראית כאהל, וצ"ע, ע"כ.

אולם מדברי השו"ע בסע' ד' שכת' שמטה שהיא מסורגת, (פ"י נארגת) בחבלים, אם יש בין חבל לחבל ג"ט, אסור לפרוס עליהן סדין משום דעביד אהלא כו', ואם היה עליה כר או כסת או בגד פרוס מע"ש, כשיעור טפח, מותר לפרוס בשבת על כל המטה. משמע מסתימת דבריו דאף אם לא הניחם לשם כך שרי, דהרי אין הדרך של כר לשמש לצורך אהל. וכן משמע מהפוסקים דלהלן, ומה שלא מועיל הכריכה כמבואר להלן אות ה', י"ל דהיינו כי חכמים החמירו כי לא מיחזי כאהל כמבואר שם.

ד. להוסיף על אהל שעשה בהיתר בשבת

ועיי' בחזו"א (שם) שכתב דאפי' אם יפרס מתחלה בשבת (באופן המותר) על האויר ואח"כ יוסיף, דהשתא מוסיף הוא על אהל טפח, יש להסתפק, דאפשר דאין היתר להוסיף אלא על אהל הקיים מער"ש, ולא על אהל הנעשה בשבת אף שנעשה בהיתר, ע"כ. וכן פסק השבט הלוי (ח"ג סי' ד אות א) ושכן נראים כל לשונות הראשונים. והקצה"ש (שם סי' ט) כת' דיש לעיין אם היה חצי טפח פרוס מבע"י, אם מותר להוסיף עליו חצי טפח סמוך לו בשבת, ודמי למי"ש התוס' הני"ל דמותר לטותו שני חוטין אע"פ דע"י לבדו נעשה אהל, או דלמא כיון דמסמיך החצי טפח לחצי טפח הקודם הוי כעושה אהל. ודעת הגרש"א זצ"ל (ששי"כ פכ"ד הגה טו) דמסתבר שאסור בכה"ג. ובתוספת שבת (סי' ז) מבואר להתיר.

ה. האם כריכה בכלל הטפח

ועיי"ש בעירונין דאמרו הנהו דכרי דהוי ליה לרב הונא דביממא בעו טולא ובליליא בעו אוירא, אתא לקמיה דרב אמר ליה זיל כרוך בודייא ושירי בה טפח למחר פשטה ומוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי. ופרש"י דכרי - אילים. דביממא בעו טולא - מפני השרב. ובליליא בעו אוירא - הנאת הקור, מפני הבל הקיץ, ובימות החול היו פורסין עליהן מחצלות ביום, ונוטלין בלילה. אתא לקמיה דרב - מהו נעביד להו בשבתא. כרוך בודאי - כשתסתלק המחצלת מעליהן לפנות ערב שבת, או תסתלקנה כולה משם, אלא הוי גולל אותה ומוך מועל להו, ושירי בה טפח פרוסה דהוי עליה שם אהל. ולמחר כשפטיה - דהוי תוספת ושרי. וילון - כנגד הפתח, לצניעות, ע"כ. והנה משמע מרש"י דמלבד הכריכה צריך להשאיר פרוס טפח.

אולם הריטב"א (ד"ה יז) כת' בשם תוס' שני' מרש"י, שלא יהדק כרוך המחצלת הרבה אלא יעשה בענין שיחה ברחב העגול טפח. ואמרו בתוס' דשירי בה טפח לא משמע הכין אלא שירי טפח חוץ מן הכריכה קא', אבל חיזור העיגול לא מיחזי כאהל ולמחר כשהוא פרוסה לא מיחזי כמוסיף אלא כעושה אהל לכת', וכן עיקר, ונר' שאף לשון רש"י אפשר להלוים כפירוש הזה, ע"כ.

ועיי' בב"י (שם שטו) שהביא דברי הריטב"א (וכת' ה"ח א) שכן עיקר. וכת' עוד שבאמת ברש"י בעירונין הני"ל משמע כתוסי' אלש ברש"י בשבת (קט. ד"ה כרוך) יש לדקדק כמ"ש הריטב"א בשם רש"י. ומוסיק ה"ח שדקדוק דע"כ אינו כדאי ללמוד ממנו קולא ועוד דלמדו הסתם מהמפורש בפירוש רש"י בעירונין. וכן פסק הטשו"ע (סע' א) בתוס'. ועיי' בביאור הגר"א (אות ב) שכתב שהמקור להחמיר הוא מרש"י בעירונין הני"ל. וכן בבאר הגולה שם כתב שהוא מרש"י המובהק בריטב"א הני"ל. ועיי' בט"ז (סי' א). ועיי"ש בתוס' וברא"ש שכת' דבעינן שישירי טפח פשוט הנראה ויכיר שהוא אהל, אבל אם כרוך כולה אע"י דעובי הכריכה הוי טפי מטפח לא מיחזי אהל, ע"כ. וכדבריהם מבואר בריטב"א הני"ל שכתב דככה"ג לא מיחזי כמוסיף אלא כעושה אהל לכתחלה. וכ"כ המ"א (סי' ה) בשם הב"י הני"ל דככה"ג לא מהני כי חוזר העיגול לא מיחזי כאהל. ועיי' משי"כ בסמוך בשם הט"ז.

וכתב החזו"א (שם סי' ח ד"ה שש"ט) שנראה שם דעתו להניח הכריכה ולפרוס מחצלת אחרת, סגי בטפח של הכריכה. ואף אם אין דעתו מאתמול לכך, אפשר דאם יש בכריכה טפח מביא מחצלת אחרת ופורסה והלא נשאר אהל טפח מאתמול, ורק כשפושט את הכריכה נראה שאין הכריכה לשם אהל והחמירו חכמים בדבר, ע"כ.

פניני הלכה

בן חו"ל ששאל מטר בתוך ס' לתקופה האם צריך לחזור ולהתפלל

א. תנן (תענית י.) בגי' במרחשון שואלין את הגשמים, רבן גמליאל אומר בשבעה בו ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת. ובגמ' (שם) אי"ר אלעזר הלכה כרבן גמליאל. תניא חנינה אומר ובגולה עד שישים בתקופה. אמר רב הונא בר חייה אמר שמואל הלכה כחנניה. וכן נפסק לדינא בטור ובשו"ע (סי' קי"ז) דבחז"ל מתחילין לשאול מטר בתפילת ערבית של יום ששים אחר התקופה, ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז' במרחשון.

ב. ואיתא בתענית (ג.) אי"ר חנינא בימות החמה אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו, אמר מוריד הגשם מחזירין אותו.

ופרש"י אמר משיב הרוח אין מחזירין אותו - דבלאו הכי לא מיעצר. מוריד הגשם מחזירין אותו - דמיעצר, וכיון דבעא אמירתא לא התפלל תפלה כהוגן וחוזר לראש הברכה ואומרה בלא מוריד הגשם לפי שהגשמים בקיץ סימן קללה הן מפני הקציר.

ואיתא בירושלמי (תענית פ"א ה"יא) ר"ז בשם ר"ח היה עומד בגשם והזכיר של טל אין מחזירין אותו, בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו. והא תני בטל וברוחות לא חיבו חכמים להזכיר אם רצה להזכיר מזכיר, לא דמי ההוא דמיקל להאיא דלא צלי ולא מיקל.

ופי' הר"ן (יש תענית) דאסיפא פריך, דקס"ד דמקשה דמשום הכי קאמר היה עומד בטל והזכיר של גשם מחזירין אותו לפי שלא הזכיר של טל, ומשום הכי פריך עלה מדתניא בטל וברוחות לא חיבו חכמים להזכיר וכו', ופריך לא דמי ההוא דמצלי ומיקל כלומר שמקלל, שהגשמים סימן קללה הן בימות החמה, לההוא דלא צלי ולא מיקל כלומר דלא מצלי שאינו מזכיר טל ואינו מקלל גם כן בהזכרת הגשם וכו', ולפי זה קרוב הדבר שכל שהזכיר גשם אע"פ שהזכיר טל ג"כ מחזירין אותו מפני שקלל.

אבל הרמב"ן פ"י דברי הירושלמי דהמתרץ נוטה לדעת המקשה, דמשי"ה מחזירין אותו לפי שלא הזכיר טל, שאלו הזכיר טל ומטר בימות החמה אין מחזירין אותו, אבל מפני שהזכיר מטר ולא טל מחזירין אותו. ולא דמי ההוא דמצלי ומיקל פ"י שנוקט לשאול ומיקל ומזלזל בעי ששואל גשם שאינו צריך לו ואין שואל טל. לההוא דלא מלי ולא מקיל כלומר שאינו שואל כלל לא טל ולא מטר. עיי' בדברי הח"ן מ"ש בזה.

והטור בימות דבריו וכתב (סי' קי"ז) ו - ואם אמר מוריד הגשם סינתם החמה מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה, ואם סיים הברכה חוזר לראש התפילה דלש ראשונות חשובות כחדא. ע"כ. ובב"י (שם) הביא דברי הראשונים הנזכרים, ומי"מ בשו"ע (סי' ט) סתם לדינא דאם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו. ג. ובסי' קי"ז כתב הטור דאם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו. וכתב שם הב"י דכבר נתבאר בסי' קי"ז שכל שהזכיר גשם בימות החמה מחזירין אותו, וכ"כ כששאל הוי מיקל טפי. ולדברי המפרש שאם הזכיר של מוטל אין מחזירין אותו - צ"ל דהיינו דוקא בהזכרה אבל בשאלה מודה שכל שהזכיר מטר אע"פ שהזכיר ג"כ טל מחזירין אותו.

וכן סתם בשו"ע (סי' קי"ז סי' ג) אם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו. ד. עוד איתא בתענית (ד.) שלחו ליה בני ניונה לרבי כוון אן דאפי' בתקופת תמוז בעינן מטרטא היכי נעביד, כיחידים דמקינ בשבועה תפלה או כרבים דמינן וברכת השנים, שלח להו כיחידים דמיתו ובשומע תפלה. והלכתא בשומע תפלה. וכת' הרא"ש (כלל ד' סי' י) דהיינו דוקא בעיר א', אבל בארץ שהיא רחבת ידים, כל זמן שצריכים גשמים כרבים ניונה ומזכיר גשמים בברכת השנים. והביא הטור בסי' קי"ז.

אולם הרא"ש גופיה כתב שם שלא נתקבלו דבריו וע"כ אף הוא פסק מלעשות כן בבית הכנסת שבו הוא מתפלל מפני שלא רצה לעשות אגודות אגודות. וכת' הב"י דמהר"א אבובב כת' דכיון דדעת הרא"ש דזוכר בברכת השנים אלא שלא עשה כדי רק מפני שלא יחא נר' אגודות אגודות, נראה מכאן ראייה שאם היחיד טעה במקום כה"ג ושאל מטר שלא יחזור.

ז. פריסת גגון ומחיצה אולם מתקלים

וכתי' **המהריק"ש** (על סעי' א) דלפרוס איהל הכאיימה [הכוזבה] עשושין במצרים על הדואר, והיא הארובה להגין מפני החמה, יש למצוא היתר מפני שאינה כרוכה כמו המחצלת בעיגול, וחשיב שפיר טפח פרוס במקום הכוץ. והביאו **הברכ"י** (סי'ק א) **והכה"ח** (אות כט). אולם **החת"ס** (אוי"ח סי' עג) יצא לדחות דברי **המהריק"ש** דמחיצה עשויה מכמה חלקים וכשהחלקים נכפלים יעזי"מ מ"מ נשאר יותר מטפח דכריכה ככה"ג לא מהניא, דלא מיתחוי שהשאירה כך משום אהל. וכן פסק **המ"ב** (סי'ק יא). ונר' **דהמהריק"ש** ושאר הפוסקים מיירי באופן שאין המחיצה מחוברת לבנין וכדו', דאלי"ה שרי כפתיחת דלת כמבואר בסמוך. וכן הוא **בשש"כ** (פכ"ד אות מ). [אלא דצי"ע אמאי לא חשיב בכה"ג ככסא טרסקל המובא להלן דלדעת המ"ב מותר לפתחו אף כשצריך לאויר שמתחת כי עשויו לכך. ועיי' להלן. ועיי' עוד בענין עשיית מחיצה המתרת בשבת **בשמעתא עמקיתא** גליון תקק"ז].

ז. פתיחת גגון

וכתב **המהרי"ל** (הל' סוכה ס" י עמ' ססה) דאותן גגין העשויים כמין צריף ובסוכות מגביהין אותן ומסככין שם, מותר להחזירן למקומן מפני הגשמים וכשחוזר ומגביהן לא מקרי תעשה ולא מן העשוי בפסול, וכן אם סיכך ואח"כ גילה הגג הסוכה כשרה, ומיהו כתב שתמיה לו איך מותרים, דאסור להוריד ולהגביה אלו הגגין ביו"ש בסוכות משום בנין וסתירה. וכתב עליו **הדרכ"מ** (סי' תקט) דנראה דאין כאן תימה כלל, כי מאחר שהגגין עשוין עם צירים לפתוח ולנעול אין בו איסור כלל, מידי דהוי אדלת של בית שסובבת על צירים, או דלתות של בור ודות שפותחין וסוגרין בו ולית בהו חשאי איסור, ע"כ.

וכן פסק **הרמ"א** (סי' תרכו סעי' א) שמותר לסגן מפני הגשמים לחזור ולפתחן, ואפילו ביום טוב שרי לסגן ולפתחן אם יש להם צירים שסוגר ופותח בהן, ואין בזה לא משום סתירה ובנין אהל ביו"ט, ולא משום תעשה ולא מן העשוי. וביאר **המ"א** (סי'ק ח) דכיון שיש צירים הוה כפתח. וכן הביא **המ"ב** (סי'ק כ). ומבואר שדבר מחובר העשוי לפתיחה ולסגירה אין בו משום איסור בונה ומשום איסור אהל. וכן הוא **בט"ז** (סי' תקטס סי'ק א), ציין לדבריו **בביאור הגר"א** (סי' תרכו עש).

אלא שדעת **הנוב"י** (אוי"ח תני ס' ל"ד"ה ערד יש לדון) דהא **דהמהרי"ל** הוא היתר בענין בונה וסותר, ומשום אוהל שרי כי הוא גג על גבי קנים, אבל אם אין קנים מתחת אסור מדין אוהל וכזה דכסא טרסקל (המבואר להלן) דאסור לפתחו אם צריך לאויר שמתחתיו.

וכי"כ **המנח"י** (ח"י סי' כב) לפי דעה זו, וכת' ע"פ זה דלכאוי לשיטתם בנגון של געלה יש לאסור כיון שכונתו לאוהל. ועיי' להלן.

ה. דבר העשוי לפתיחה וסגירה

ועיי' **בשו"ע** (סי' שטו סעי' ה) שכת' שכסא טרסקל שהוא כסא העשוי פרקים, וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח, וכשמסירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל, מותר לפתחו לכתחלה בשבת. וביאר **המ"א** (סי'ק ח) בשם **רש"י** דלאו מידי עביד אלא ליתובי בעלמא, ע"כ. וביאר **הנוב"י** (שם ד"ה והנה) דהכוונה בזה דאין אוהל אלא במה שצריך לאויר שתחתיו וזה אינו עשוי לאויר שתחתיו, ומשום שעושה כסא לישביה אינו אסור דהא עביד וקאי ואין כאן דבר חדש. ועיי"ש דמה"ט יצא לאסור השימוש במטריה בשבת. וכן נקטו **הספ"א** (ככללת שבת בונה ד"ה תולדות) ו**ההח"י** (וכן מב אותיות ד - ד).

אולם עיי' **בפמ"ג** (סי' שטו א"א סי'ק ח) שהביא דברי רש"י דכל דעביד וקאי שרי, וכתב דאותן גגין שנושאין בגשמים (מטריות) אפשר דגרע מכאן, דהני אין צריך לעשות כלום כי אם הפשיטה והכפילה, משא"כ בנגין צריך לקשר הרצועות קצת וכדומה, עיין סימן ש"א (מ"י סי'ק כט), ע"כ. והביאו **הבה"ל** (סי' שטו על ס' ח ד"ה טפח). ומבואר דהיתר דכסא טרסקל הוא אף כשצריך לאויר מתחתיו אלא שיש לאסור משום קשירת הרצועות. וכי"כ **השלחן שלמה** (סי' שטו סי'ק טו) בשם **הגרש"א זצ"ל**. ו**המ"ב** בשיטתו אזול שלמד בהא דכסא טרסקל דשרי אף שמשמשש באויר שתחתיה וכמו שמשמע **במ"ב** (סי'ק כז).

ועיי' **בחזו"א** (שם) שדחה דברי הנוב"י דלעולם יפתיח מטריה מותר (ולולי גרד שגדרו בו חכמי הדורות) דזה ממש דין כסא טרסקל, ואין חילוק בין נעשה להלל לא נעשה לאהל, דכיון שהוא גוף אחד כן דרך שמשויו אין כאן אהל, והיינו נמי טעמא דלמד ממנו המ"א היתר פריסת החופה אעי"ג דמכוין לאהל, והיינו נמי טעמא דמתירין לפתוח דלת הגג שעל הסוכה ולסתום בעת הגשם, ע"כ. ועיי' עוד בענין איסור פתיחת מטריה בשבת **בשמעתא עמקיתא** גליון תני"ד.

ט. גגון ושמישה של עגלת תינוק

מעתה י"ל שגגון המחובר לעגלת תינוק מער"ש מותר לפרסו, דכיון שעומד לכך לא גרע מכסא טרסקל ועדיף ממנו כי י"ל דככה"ג דמי להא דהמהרי"ל הני"ל שהתיר לפתוח ולסגור גגון של בית דכיון שיש לו צירים קבועים מותר לפתחו ולסוגרו, והי"ה כאן הגגון חשיב כחלק מנגלה וחשיב כפתיחת דלת או כיסוי של כלי מחובר שאין בו משום אוהל כמבואר **בט"ז** (סי' שטו סי'ק יא), **במ"א** (סי'ק ו) **ובמ"ב** (סי'ק מח), ואף **החת"ס** הני"ל יודה דמהני, כי מיועדת לזה ומתקינים אותה לשם כך להוסיף על הקיים, משא"כ בנדון שלא היה קבוע באותו מקום לשם כך וכמו שבארנו לעיל. ועיי' **בחזו"א** (שם) שכתב דלפי הני"ל נלמד דעגלות של תינוקת שיש עליהן סוכה הנמתחת וקפלת מותר למותחה ומותר לקפלה, אעי"ג דכשמותחה עושה גג ומחיצות וגם כונתו לצל ויש בגגה טפח, מ"מ כיון דהסוכה קבועה בעגלה ועשוי' לנטותה ולקפלה חשיב כדלת הסובבת על צירה וככסא טרסקל, ע"כ. וכן **המנח"י** (שם) צידד להתיר כשהגגון הוא מחובר ונפתח כעני דלת. וכן פסק **בשש"כ** (פכ"ד אות י).

ולפי דברי **החזו"א** הני"ל י"ל דהי"ה שמשיה כעני מטריה המחוברת עיי' צירים. וכל זה דלא **כהאג"מ** (אוי"ח ח"ד סי' קה סוף אות א) שכתב דיש לפקפק בדברי החזו"א הני"ל ולכן יש להחמיר שיניח מער"ש שיהיה פרוס טפח מעט שיעור טפח וכמדומני שכן נוהגין, ע"כ. ולמעשה המנהג אינו כהאג"מ וכי"כ פוסקי זמננו. ועיי' **בשבט הלוי** (שם).

י. כיסוי לגשם

וכמו כן נראה שמותר לפרוס כיסוי לגשם כי אין זה אלא מוסיף על אהל טפח שכבר מוכן מער"ש דשרי כמבואר לעיל. ודעת **הגרש"א זצ"ל** (שש"כ פכ"ד הגה מו) דאף אם היה גגון מקופל ולא היה בו רוחב טפח מ"מ אנו דנים אותו כאילו היה פתוח, שהרי שורש ההיתר של פתיחת גגון מתקפל הוא משום שהוא נחשב כעשוי מבעיי".

ועיי' **בשש"כ** (פכ"ד הגה לח) בשם **הגרש"א זצ"ל** דבכה"ג שאם פורס שמיכה וכדו' דבר שהוא גוף אחר שפיר מותר להתחיל גם מהצד השני מכיון שהכל נעשה בבת אחת, אבל אם מוסיף מעט מעט ולא מגוף א' יתכן דטוב להחמיר, ע"כ. ולפי דבריו מותר לפרוס הכיסוי גם מצד השני אם עושה בבת א'.

יא. רשת למנוע יתושים

ואכתיו יש לדון האם מותר לפרוס רשת או כילה עיי"ג עגלת ילדים וכדו', כדי להגן מפני השמש או מפני זבובים, דכיון שהרשת מחוררת י"ל חשיב כדבר פתוח דהיי מצינו **במ"ב** בס"י תרל"ב (סי'ק ב) דלא אמרינן לבוד להחמיר. ואעי"פ שבס"י תרכ"ו (סי'ק יז) חשש לכתחלה לדברי **הב"ח** המחמיר בזה, אכתיו נר' דבני"ד יש להקל דיעו"י **במנח"ש** (ח"א סי' צא אות ט) שהביא **מהריטב"א** (עירובין י.) דסי"ל שבדבר העומד להיות פתוח לעולם ונעשה לכך אין אומרים בו לבוד, ועיי"כ דבר שתשמישו עיי"י שיש ריוח ביניהם כמו בני"ד יש להקל דלא אמרינן לבוד כלל, עיי"יש. ועיי' עוד בזה **בשמעתא עמקיתא** גליון קצ"ד.

שו"מ **בשש"כ** (פכ"ד אות ט והגה ב) שנקט להחמיר בזה משום ס' אעי"פ דלא אמרינן לבוד להחמיר, מ"מ שאני הכא שבסך הכל של חוטי הרשת יש בו טפח, ומבואר **בשעה"צ** שם שאעי"פ שלבוד להחמיר דלא אמרינן לבוד אלא כסתום לו מארינן אבל מ"מ מצרים הקיים שיעור. ומ"מ עיי"יש (הגה חז) בשם **הגרש"א זצ"ל** דכל שהרווחים הם פרוץ מרובה על העומד, אין עליו שם אוהל, ומה שמגינה הרשת, אין זה נקרא אוהל להגן, אלא הוא כמו כל דבר אחר שמציל ממוזיקין, ע"כ. וכן דעת **הבאר משה** (ח"יו השמטות לסי' צז) דיש מקום להתיר לפרוס רשת עיי"ג מטת ילדים מאחר שהפרוץ מרובה על העומד ולבוד להחמיר לא אמרינן.

מסקנא דדינא

א' אסור מהתורה לעשות אוהל קבע בשבת וביו"ט, ומדרבנן אסור לעשות אף אהל עראי, ואפילו גג ללא מחיצות העשוי להגן מפני הגשם, החמה וכדו', אסור. וכשם שאסור לנטותו אסור לסותרו. **ב'** מותר להוסיף על אהל ארעי שכבר קיים. ועל כן אם היה גג פרוס טפח מערב שבת (וויש מקילין אם פרס אותו בהיתר בשבת) רשאי להוסיף עליו. ג' אם קיפל מחצלת וכדו', ונשאר כריכה בעובי טפח, אין הדבר מווישל להתיר לפותחה או להוסיף עליה כיון שהדבר לא נראה כגג, מ"מ דעת החזו"א שבאופן שפורס מחצלת אחרת, אם על הכריכה שרר. **ד'** העגלות של תינוקות וכדו', שיש להם גגון ואף המחוברים להם, מותר למותחן ולקפלן אעי"ג שכשמותחה עושה גג ומחיצות. **ה'** מותר לפרוס כיסוי לגשם על עגלה וכדו' שיש גגון כי אין זה אלא מוסיף על אהל טפח שכבר מוכן מער"ש ואף אם היה גגון מקופל ולא היה בו רוחב טפח מ"מ אנו דנים אותו כאילו היה פתוח מערב שבת. ו' יש מקילין לפרוס רשת עיי"ג עגלת תינוק וכדו', אפילו אם אין לה גגון באופן שהחורים של הרשת הם פרוץ מרובה על העומד.

אולם **הב"ח** השיג על דבריו, דכיון שלא נתקבלו דברי הרא"ש וכל העולם לא נהגו כן, הוי סוגיין דעלמא דלא כהרא"ש, והלכך הטועה ושאל גשם צריך לחזור אפי' בארץ שכולה צריכה גשם בימות החמה, אך מ"מ כיון שהרוב ספק עלינו את הדבר, מי יקל ראש כנגדו, ולכן ראוי לצאת מכל ספק ולחזור ולהתפלל בתורת נדבה. וכי"כ לדניא **בשו"ע** (ק"יז סי' ע"ה) דאם הוא בעיר הצריכה מטר בימות החמה וטעה בה יחיד ושאל מטר בברכת השנים חוזר ומתפלל בתורת נדבה.

אבל **הד"מ** כתב דני"ל דאין להסתפק בדבר כלל, אלא דברי מהר"י אבהוב נכונים בטעמם דאין להחזירו. וכי"כ **בהגהותיו** דאם רוצה יחזור בתורת נדבה, אבל אינו מחוייב לחזור כלל.

ה. ובבן חו"ל ששאל מטר בתוך ס' לתקופה, כתב **הרדב"ז** (ח"יו ב' א"פים כ"ה) דאם שאל גשמים בתוך ס' לתקופה במצרים אין מחזירין אותו, לפי שאין הגשמים בזמן הזה סימן קללה. שהרי זמנו הוא, אלא שאין להם בו צורך. דנדע שהרי יש כמה מקומות שאינם מא"י ששואלים את הגשמים בז' בחשוון. אבל **המהריק"ש** (שם) כת' דאין נר' כהרדב"ז, כי יחידים הצריכים למטר אין שואלין אלא בשומע תפלה, ואם טעו חוזרין, מדלא מפליג ביחידים הצריכין כדמפלגי בטעה יחיד בארץ שכולה צריכה מטר.

והפ"ח (סי' ק"יז סי'ק ב) כת' דבן חו"ל ששאל גשמים בתוך ס' לתקופה פשיטא דחוזר כיון דא"צ גשמים, אבל אם הם צריכים לגשמים, מסתברא ודאי אפי' עיר א' ואפי' בתקופת תמוז, אם טעה בה יחיד ושאל מטר בברכת השנים אין מחזירין אותו. ודלא כמשמע מלשון המחבר ז"ל וכמ"ש בב"י .

אולם **הברכ"י** (סי' ק"יז סי'ק ג) כתב דני"ל דדברי הרדב"ז דשאני יחידים השואלים מטר בימות החמה דאין בעולם מי ששואל בציבור בברכת השנים, אבל הכא אם צריכים בעיר ומה גם דרוב העולם צריכים מטר א"צ לחזור כיון דא"י בכללה שואלים, ובכה"ג אף שהוא יחיד א"צ לחזור כיון שבעיר ההיא צריכי מטר. ונראה מלשונו דדוקא בעיר שצריכים מטר אין חוזר. אולם בשפרו **קשר גודל** (סי' ט"ז סי'א) סתם וכתב דבן חו"ל ששאל תוך ס' לתקופה אין חוזר.

ובמש"ב (סי'ק י"ג) העלה לדניא דאם שאל מטר אחר החג אף קודם ס' יום לתקופה, במדינות הצריכות למטר בתחילת החורף, צריך לחזור ולהתפלל רק בתורת נדבה. וציין **לבה"ל** (ד"ה הצריכים).

ו. ואם הוא בן חו"ל הנמצא בא"י ושאל מטר בברכת השנים בתוך ס' לתקופה , נראה דבכל גווגי יחזור בתורת נדבה, אף אם בעירו אי"צ מטר בזמן זה, כיון דיש מן הפוסקים דסי"ל דבכה"ג אף לכתחילה שואל מטר מז' חשוון. וכמו שנתבאר בארוכה בגליון הקודם. **העולה לדניא** - בן חו"ל ששאל גשמים בתוך ס' לתקופה, אם הוא במקום שא"צ גשמים באותו הזמן, יחזור ויתפצל, וטוב שיתנה שאם א"צ לחזור הרי הוא מתפלל בתורת נדבה. ואם הוא גר במקום שצריך גשמים באותו הזמן יחזור ויתפלל בתורת נדבה. ואם נמצא הוא באותה העת בא"י בכל אופן יחזור ויתפצל רק בתורת נדבה.

נכתב ע"י

הרה"ג שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש מעודת שבת (ח)

ענין עונג שבת הוא לשמוח ולהתענג עם הקב"ה - "הנה בשבת יש מצות עונג שבת, להרבות באכילת מעדנים. והרבר באמת תמוה, שביום של קדושה ודביקות לכאורה, היה ראוי יותר להתעסק בפרישות ולמעט בתענוגים דוקא, דהרי כללא הוא שבנין הגוף הוא חורבן השכל, ואין מתחברים לנו תענוגי הגוף ושבת קודש שהיא יום לדביקות בקדושה.

אבל הביאור על דרך משל, נתאר לעצמינו אדם שהודמן לביתו של גדול הדור... ואמר לו אנה בבקשה תסעוד בביתי סעודת צהרים... האם יתכן שהאורח יאמר, איני יכול לסעוד עם כבוד ותורתו שכן עוסק אני בפרישות... ואני שלא יתכן שראי מן כן, שכאשר עומד הוא במחיצת דואו וקודש, הרי כולו מתבטל לרצונו של הצדיק... וכן הוא ממש בשבת קודש. אנה"י אילו באנו לדון לפי התועלת היוצאת לנו היה ראוי יותר לתקן ביום השבת כביום הכיפורים... אבל השבת אינה יום קדושה שלנו, אלא יום של השׁיית, והקבׁיה מצידו רוצה שתנענע מעדנים לרוב ונשמח איתו ביום קדשו, וכל חשבונות התועלת שלנו בטלים ומבוטלים ביום קדשו, אלא אנו שמחים בשמחותי יתב' וסועדים על שולחנו להתענג ברוב טובו"י. (שבת מלכתא עמ' א)

נערך על ידו מה"ם "עבודת שבת קודש"

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il**

© **שמעתא עמקיתא - לרפו"ש של חנה דינה בת צירל תחי' בתושח"י** – לשאלות והערות ניתן להתקשה לפל' 052-767-0503